

mod nord. I Constantine oplevede han en by, der intellektuelt oplevede sig som værende i en dekadenceperiode på grund af kolonialiseringen. Hans tilbagevenden til Aures med disse erfaringer varslende en ny tid, der beskrives i det fjerde og sidste essay.

Efter 1. Verdenskrig var Algeriet lukket om sig selv pga. kolonialismen, og de religiøse lærdomskilder mellem Aures og Mellemøsten tørrede ud. Aures blev i stigende grad gennemtrængt af pengeøkonomi, og migrationen tog til. Der var tillige franske bosættelsestiltag, og de første republikanske skoler blev åbnet. Handelsfolk nordfra etablerede nye diskussionsklubber, *nadi'er*, hvor man uden om kolonimagten og de traditionelle patriarkalske samrådsformer diskuterede nye strømninger i verden.

Det er i forbindelse med disse ændringer, at den reformistiske bevægelse opstod, ikke blandt de fattigste eller blandt de nytilkomne til byerne, men blandt relativt velstående, jordejende familier med tradition for religiøs lærdom. Disse familier følte sig truede af den republikanske skoles fremgang, over nabo-grupperes sociale opstigen via migration etc. Familierne søgte at bevare deres identitet ved at reformere egne rækker. De sendte deres sønner til Ben Badis' religiøse skole i Constantine, hvor en nyformulering af islam og af en religiøs nationalisme var undervejs. Det var de studerendes relative velstand og dominerende religiøse rolle, der gjorde, at de vendte tilbage til deres hjemegn. Her påbegyndte de systematiske moraliseringskampanjer og opbyggede skoler, hvor der blev undervist i såvel religiøse som verdslige fag. Der var således ikke tale om et brud, når man sammenligner reformismen med tiden før 1. Verdenskrig, men om en overgang fra en religiøsitet og religiøse modstandsformer, der var bygget på enkeltpersoner, til en form, der byggede på en kollektiv bevægelse. Via bevægelsen åbnedes for et nyt rum i Aures, *el watan* (nationen), der sammenknyttede landsbyen, stammen og den islamiske verden, og som inkarneredes af det arabiske sprog. Folks religiøse praksis forblev måske uortodoks, men de dominerende normer blev nu formuleret af reformisterne, der formidlede en bypræget åbning af Aures mod nationen.

For Colonna har islam været det kit, der i moderne tid har bundet Algeriet sammen som nation. Imidlertid medførte reformisternes tale om en reform af Selvet en adskillelse af

“kunnen” fra “viden”. Den medførte en mangel på selvtilid til sig selv som lokal. Og med reformisternes overgang til statsansatte efter uafhængigheden blev der skabt et tomrum for lokale videreudviklinger af islam.

Alt i alt er det en fremragende og spændende bog, Colonna har skrevet. Den skildrer en diversitet og mangfoldighed i den algerske kultur, som for tit underbetones i de aktuelle skrivelser om landet. Ikke mindst nuancerer den afgørende de videnskabelige perspektiver på nordafrikansk religion og samfund, der har været dominerende op til i dag.

Marc Schade-Poulsen
Antropolog, ph.d.

Det Danske Center for Menneskerettigheder
København

SÉVERINE LABAT: Les islamistes algériens: Entre les urnes et le maquis. Paris: Seuil 1995. 347 sider. ISBN 2-02-021717-1, pris FF 130.

Séverine Labats bog om islamismen i Algeriet er baseret på feltophold i Algeriet og Europa mellem 1991 og 1995. Bogen består af tre dele. Den første gennemgår baggrunden for islamismens opståelse i det nutidige Algeriet. Den anden beskriver islamisternes socio-kulturelle baggrund og Den Islamiske Frelserfronts, FIS', historie frem til annulleringen af parlamentsvalget i 1992. Den sidste del belyser de forskellige fraktioner inden for bevægelsen efter 1992.

I første del beskriver hun således styrets fallit med hensyn til at skabe en algersk udviklingsmodel og fremkomsten af en klientelisme, der har udelukket store grupper fra at få del i samfundets goder. Hun beskriver tillige, hvorledes reformismens arvtagere gennem 1970'erne fik vigtige poster inden for undervisnings-, justits- og religionsministerierne. Men samtidig eksisterede der en underskov af reformister og tidligere modstandsfolk i opposition, som udøvede en aktiv modstand mod styret. Gennem 1980'erne førte det til udbredelsen af islamismen via universiteterne, moskeer og væbnede grupper i makien.

Labat gennemgår i anden del de forskellige tendenser inden for islamismen. En hovedtendens udgjordes af „teknokrater“, gymnasielærere, ingeniører og statsansatte med en relativ stærk forankring i de etablerede bymid-

delklasser. Angrebepunktet var statens instanser, som skulle moraliseres i overensstemmelse med islamisk doktrin. Det medførte en politisk strategi, der opererede inden for statens rammer og søgte at erobre systemet på dets egne præmisser. En anden gruppering udgjordes af „salafisterne“, der ville genetablere en svunden, gloriøs fortid, Profetens mønstersamfund i Medina, i nutiden. Blandt salafisterne fandt man arvtagere til den tidlige reformisme og yngre kræfter med basis blandt handelsfolk, småhandlende og nyankomne til byerne. Denne hovedtendens så staten som en ugudeligt struktur, der skulle transformeres og underlægges de religiøse lærdes ledelse og autoritet.

Der er selvfølgelig flere nuanceringer end som så, men Labat går ikke meget ind på bevægelsens rent ideologiske diskussioner. Til gengæld følger hun på nært hold de manøvrer, der foregik inden for FIS, efter at det på kort tid efter 1989 blev Algeriets største parti. Ved kommunevalgene var der spændinger om, hvorvidt det var de teknisk mest kompetente, der skulle indsættes i bystyrerne, eller om det skulle være fodfolket og prædikanterne, der havde deres store andel i massemobiliseringen. I forhold til det senere, annullerede parlamentsvalg blev bevægelsen splittet mellem dem, der havde tillid til, at hæren ville respektere de demokratiske spilleregler, dem, der mente at en øget mobilisering og islamisk indlæring af den algerske befolkning var nødvendig, og endelig dem, der mente, at statens institutioner kun kunne omstyrtes ved magt.

Labat beskriver i detaljer, hvorledes teknokraterne op til valget nærmest kuppede sig til ledelsen af partiet. På den måde blev grunden lagt til de to hovedgrupperinger, vi kender i dag på den islamistiske front. Begge har taget ved lære af massefængslingerne af islamisterne efter valget, og begge ser nu en væbnet modstand mod regimet som uundgåelig. Men den ene fløj, FIS' officielle ledelse, ser krigen som en defensiv handling og har fortsat troen på at kunne realisere sine mål inden for institutionernes rammer. Den retter følgelig især angreb mod regimets repræsentanter og mod de økonomiske ressourcer, der er grundlaget for dets eksistens. Den anden gruppe betragter krigen som en offensiv handling og har med basis i byungdommen ingen illusioner om, at den algerske stat kan reformeres. Det sande fællesskab findes inden for den islamistiske gruppe, og alt uden for kan som sådan gøres til mål for attentater.

Labats bog bærer præg af at skulle hurtigt ud på det franske bogmarked. Den er i sin politiske og sociale forståelse af Algeriet mere brilant end excellent og bygger på politologiske „truiser“ om „de udelukkede fra statens udviklingsmodel“, „landboerne, der ikke kan finde ud af at tilpasse sig bylivet“, og de „sekstuel, frustrerede unge“, der må sublimeres deres libido i en islamistisk livsopfattelse. Mange af disse „kodeord“ går igen i en vestlig, samfundsvidenskabelig forståelse af islamismen og har tendens til at fungere som en stopklods for en mere dynamisk og detaljeret forståelse af de mennesker, der er tale om.

Til gengæld har Labat gennemført et stort stykke arbejde i Algeriet på et tidspunkt, hvor det var utroligt svært at forske. Bogen tilføjer en række elementer og detaljer til den viden, man har om islamismen i Algeriet, bl.a. om forbindelsen mellem GIA (Den islamiske væbnede Gruppe) og lokale mafiose grupper til „beskyttelse af handlende“. Midt i et hyper-spændt, politisk klima er det lykkedes hende at interviewe og tilvejebringe biografier på en række ledere og menige medlemmer af bevægelsen, som antyder en mangfoldighed af skæbner, hvilket til en vis grad ophæver hendes politologiske stopklodser.

Labat går ikke meget ind på de rent ideologiske diskussioner i bevægelsen. Det er en skam, men kan til en vis grad forklares ved, at islamistiske grupper ikke har udmærket sig ved teologiske eller intellektuelle nyskabelser. Det synes relativt klart i dag, at islamisterne, en gang konverterede til den moderne, islamismes teologiske grundsætninger, bliver indspundet i realpolitiske manøvrer og strategier. Det, der adskiller de forskellige tendenser, er ikke så meget deres grundideer, men hvilken strategi man skal følge for at opnå en magtovertagelse. Det er her islamismen, som oftest har slået fejl i deres bedømmelse af de realpolitiske forhold. Om dette er Labats bog et klart vidnesbyrd.

Marc Schade-Poulsen
Antropolog, ph.d.

Det Danske Center for Menneskerettigheder
København